

રંકનો બેલી

— રમણલાલ ના. શાહ

મહાત્મા ગાંધીજીને આજે કયો બાળક નહિ ઓળખતો હોય ? જેને આખી દુનિયા ઓળખે એને ભારતમાતાનાં સંતાન ન ઓળખે એ તો બને જ કેમ ?

એ મહાપુરુષની છબી તો તમે જોઈ જ હશે. ગાંધીજી શું પહેરતા તે તમે જાણો છો ? તેઓ શરીરે માત્ર કચ્છ (ઘૂંટણપૂર ટૂંકી પોતડી) પહેરતા. બાકીનું આખું શરીર ઉઘાડું. બંડી પણ નહિ. ને ખમીશ પણ નહિ. માથે ટોપી પણ નહિ, પગે ચંપલ સિવાય બીજા જોડા નહિ. બહુ બહુ તો ટાઢના દહાડામાં એકાદ ચાદર ઓઢતા એટલું જ.

એમણે એકલો કચ્છ પહેરવો કેમ શરૂ કર્યો હશે ? શું એમની પાસે કપડાંના પૈસા નહોતા ? એમણે ધાર્યું હોત તો લાખો રૂપિયા એકઠા કરી શક્યા હોત છતાં એકલો કચ્છ કેમ પહેરતા ?

એની એક બહુ જાણવા જેવી વાત છે. જાણીતા લેખક શ્રી જુગતરામ દવેએ ‘ગાંધીજી’ નામની એક બહુ સરસ ચોપડી લખી છે. તેમાંથી એ વાત અત્રે એમના જ શબ્દોમાં આપી છે.

દેશમાં ફરતાં ફરતાં એક વાર ગાંધીજી ઉત્કલ પ્રાન્તમાં ગયા હતા.

ઉત્કલ(આસામ)ની ગરીબાઈની શી વાત કરવી ! દુનિયામાં ગરીબ દેશ આપણા હિન્દુસ્તાનમાં ગરીબમાં ગરીબ ઉત્કલ. ઉત્કલમાં માણસ વસતા નથી. જીવતાં હાડપિંજર વસે છે. દુકાળ એનો કેડો જ છોડતો નથી. લોકોને બે ટંક ખાવાનું મળતું નથી. તો પછી પહેરવાને લૂંગડાં તો ક્યાંથી હોય ?

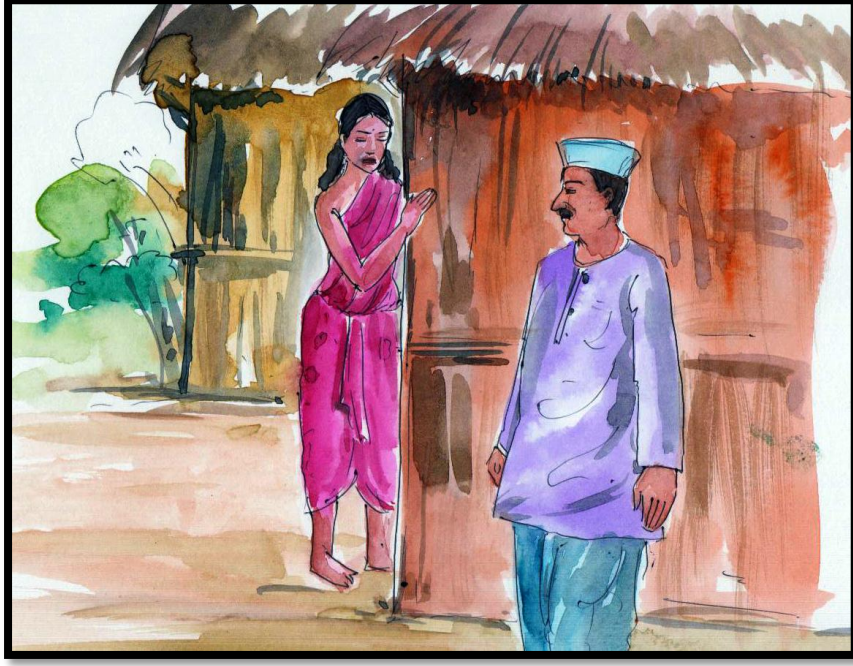
ઉત્કલની આવી વાતો ગાંધીજીએ સાંભળી હતી. પણ નજરે હવે જોઈ.

ફરતાં ફરતાં ગાંધીજી એક ગામડામાં ગયા. ગામમાં એક તૂટેલ ઝૂંપડી જોઈ.

ઝૂંપડીમાં ભૂખી—તરસી બાઈ જોઈ. બાઈના ડિલ ઉપર ફાટ્યું—તૂટ્યું લૂગડું હતું. પણ તેણે પૂરી કાયા ઢંકાય તેટલું નહોતું. તેણે જેમતેમ કરી કમર ઢાંકી હતી, પણ છાતી પર કંઈ નહોતું.

ગાંધીજીને આ દૃશ્ય જોઈ બહુ દુઃખ થયું અશે રામ, મારા દેશની આટલી બધી ગરીબાઈ ? એ દૂર કરવા હું કંઈ ન કરી શકું ?

એમને થયું કે દરિદ્રનારાયણનાં આજે દર્શન થયાં.

ગાંધીજી ઉત્કલની એ બાઈના અર્ધ નગ્ન દેહ તરફ જોઈ રહ્યા હતા અને હૃદયમાં સમસમી રહ્યા હતા.

ત્યાં મનમાં વિચાર આવ્યો : ‘આ બહેને ફાટેલું લૂંગડું પહેર્યું છે એ તો ઠીક, પણ એ આવું મેલું દાટ રાખે એ તો બહુ ખરાબ !’

તેમણે કહ્યું : ‘બહેન, લૂંગડું ધોતાં નથી ? એવું આળસ ન રાખવું જોઈએ.’

બહેન નીચું જોઈને બોલી : ‘આળસ નથી બાપુ, આળસ નથી. બદલવા માટે બીજું ચીંથરું હોય ત્યારે નહાઉં-ધોઉંને ?’

બદલવા માટે ચીંથરું એ એને નહિ ? – ગાંધીજીના હૃદયમાં ચીરો પડ્યો. આંખ ભીની થઈ. ‘મારી ભારતમાતાને બદલવા બીજું ચીંથરું નથી !’

એમણે ત્યાં ને ત્યાં પ્રતિજ્ઞા લીધી : ‘સ્વરાજ્યનો સૂરજ ઊગે ને ભારતમાતાનો દેહ ઢંકાય ત્યાં સુધી હું ત્રણ ત્રણ લૂગડાં નહીં પહેરું, લાજ ઢાંકવા પૂરતો એક કચ્છ મારે બસ છે.’

ગાંધીજીએ દરિદ્રનારાયણનાં દર્શન કર્યાં : તેમને ઓળખ્યા, અને ઓળખીને પૂજા પણ કરી.

ગાંધીજીના જીવનનો એક એક પ્રસંગ બહુ જ રસભરેલો ને વાંચવા જેવો છે.

